Päivämäärä Dnro

Ruokaosasto/Markkinayksikkö 6.11.2019

*Valtiovarainvaliokunnan* ***maatalousjaosto***
*Eduskunta*

**Viite Asiantuntijakutsu Maatalousjaosto keskiviikko 6.11.2019 klo 10.30 / HE 29/2019 vp**

***Momentti 30.20.47: ruokaketjun kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)***

Talousarvioesityksessä momentille esitetään myönnettäväksi 3 995 000 euroa. Määrärahaa käytetään ruokapoliittisen selonteon tavoitteita tukevien kansallisten ja kansainvälisten toimenpiteiden rahoittamiseen. Määrärahalla tuetaan luomualan ja lähiruoan kehittämisohjelmien mukaisia toimenpiteitä sekä luomu- ja lähiruokasektoreille valtioneuvoston periaatepäätöksenä vuoteen 2020 asetettujen tavoitteiden saavuttamista. Lisäksi määrärahalla tuetaan luonnontuotealan toimintaohjelman 2020 mukaisia toimia sekä ruokaketjun ja maatalouden markkinoita koskevia kehittämis- ja kokeiluhankkeita uusien innovaatioiden kehittämiseksi. Määrärahalla tuetaan myös hallitusohjelman tavoitetta elintarvikesektorin kauppataseen parantamisesta mm. viennin edellytyksiä vahvistamalla.

Määrärahalla voidaan rahoittaa hankkeita, kilpailutettuja hankintoja tai suorahankintoja sekä kulutusmenoja, kuten palkkoja, palkkioita, selvityksiä, messuja ja seminaareja.

***Luonnontuoteala***

Maaseudun kehittämisohjelma 2014 - 2020 on mittavin niistä tukivälineistä, joilla voidaan rahoittaa luonnontuotealan kehittämistoimia. Tällä hetkellä ao. ohjelmasta on rahoitettu 61 alan hanketta. Ohjelma käsittää muun muassa valtakunnalliset hankkeet ja koordinaatiohankkeet, jotka kokoavat toimijoita ja toimintoja yhteen. Myös rakennerahastoista on myönnetty avustuksia alan kehittämiseen (16 hanketta).

Luonnontuotealan valtakunnallista työtä koordinoidaan vuosina 2018-2021 laajassa, lokakuussa 2018 käynnistyneessä maaseudun kehittämisohjelman rahoittamassa *Ruokasektorin koordinaatiohankkeessa*. Se kokoaa yhteen luonnontuotealan sekä luomu- ja lähiruokasektorin ja nivoo ne yhteen muun ruokasektorin kehittämisen kanssa.

Arktiset Aromit ry toteuttaa ajanjaksolla 10/2019 -09/2021 *Luonnosta kestävästi ja vastuullisesti* -nimistä hanketta. Hankkeen tavoitteena on edistää alaan liittyvää yritystoimintaa, kannustaa luonnontuotteiden talteenottoon ja käyttöön, lisätä tietoisuutta luonnon ja luonnontuotteiden tarjoamista terveys- ja hyvinvointivaikutuksista sekä lisätä toimialarajapinnat ylittävää yhteistyötä. Hankkeen valtionavustus on suuruudeltaan 200 000 euroa.

Pro Pakuri ry toteuttaa ajanjaksolla 06/2019 -11/2020 *Erikoissienten tuotannon ja arvoketjun kehittäminen* -nimistä hanketta. Hankkeen tavoitteena on edistää erikoissieniin kuten pakuri- ja lakkakääpään liittyvää liiketoimintaa muun muassa tuottamalla opasaineistoa, kouluttamalla metsänomistajia ja tiedottamalla alan tutkimustuloksista. Hankkeen valtionavustus on suuruudeltaan 50 000 euroa.

***Luomualan kehittäminen***

Hallitusohjelman mukaan ”Lisätään kotimaisten luomutuotteiden osuutta ruuantuotannossa, elintarvikejalostuksessa, kotimaan kulutuksessa ja viennissä”. Hallituksen luomualan kehittämisohjelma on voimassa vuoteen 2020 loppuun asti. Nykyinen hallitus jatkaa sen toimeenpanoa. Luomuohjelman tavoitteena on lisätä luomutuotantoa, monipuolistaa luomuelintarvikkeiden valikoimaa ja parantaa luomun saatavuutta sekä kaupan että ammattikeittiöiden kautta.

Ohjelmasta teetettiin ulkopuolinen laadullinen arviointi. Sen mukaan luomualan kehittämisohjelman kaltaiselle ohjelmalle on tarvetta myös jatkossa ja ohjelmalla olisi oltava oma budjetti. Arvioinnin mukaan kuluttajatietoisuutta tulisi edelleen nostaa viestinnän ja kampanjoiden avulla. Luomun käyttöä ammattikeittiöissä lisäisi luomun näkyminen kaupunkien ja kuntien ruokastrategioissa. Luomualan koulutus, tutkimus ja kehittämistoiminta ovat jääneet liian vähälle huomiolle luomualan kehittämisohjelmassa. Luomututkimuksen resurssien vahvistaminen ja tutkimustiedon saattaminen käytäntöä palvelemaan tehostaisivat luomutuotantoa. Luomutuottajien yhteistyön ja uusien logistiikkaratkaisujen avulla elintarvikejalostajien toiveet luomuraaka-aineen jatkuvasta ja tasaisesta saatavuudesta voitaisiin täyttää. Luomualan onnistuneita esimerkkejä pitäisi nostaa esille, sillä tämä kannustaisi luomutuotantoon siirtymistä ja lisäisi luomutuotteiden menekkiä. Luomuvalvonnan ohjeistusta pitäisi kehittää niin, ettei se jätä liikaa tulkinnanvaraa valvonnan toteuttajille.

Vuoden 2020 momentin määrärahoja on suunniteltu käytettäväksi edelleen erityisesti arvioinnin esiin nostamiin asioihin.

EU:n maatalouspolitiikan uudistuksessa ympäristö- ja ilmastoasiat ovat keskiössä. Luomutuotannon periaatteet sopivat hyvin yhteen ympäristö- ja ilmastotoimien kanssa.

Luomuohjelman toteuttamiseen ei ole käytettävissä erillismäärärahaa.

*Luomuinstituutti*
Luomuinstituutin rahoitus sisältyy Luonnonvarakeskuksen toimintamenot -momentille 30.01.05.

***Lähiruoka***

Lähiruokaohjelmaa on toteutettu keväästä 2013 lähtien, jolloin se ja lähiruokasektorin tavoitteet vuoteen 2020 asti hyväksyttiin valtioneuvoston periaatepäätöksenä. Ohjelman toimeenpanosta on tehty ulkopuolinen arviointi vuosina 2015 ja 2018. Arviointien mukaan ohjelman tavoitteet lähiruokatuotannon ja jalostusarvon lisäämisestä, lähiruuan edistämisestä osana julkisia elintarvikehankintoja, erilaisten markkinointikanavien lisääminen sekä lainsäädännön selkeyttäminen ovat edelleen perusteltuja, eikä niihin kaivattu muutoksia. Arvioinnin perusteella lähiruokaohjelmaa päivitetään siten, että se annetaan uutena Valtioneuvoston periaatepäätöksenä vuonna 2020.

Lähiruokaohjelman toteuttamiseen ei ole käytettävissä erillismäärärahaa, vaan ohjelmaa toteutetaan erityisesti maaseutuohjelman alueellisin varoin. Momentilta 30.20.47 rahoitetaan erityisesti ohjelmaa tukevia, ja kaikkien toimijoiden käytössä olevia lähiruuan tilastoja, selvityksiä, tiedottamista jne.

**Luomu- ja lähiruoka sekä julkiset hankinnat**

Maa- ja metsätalousministeriöön palkattu määräaikainen (2019-2022) hankintalähettiläs tukee sekä hallitusohjelman että luomu- ja lähiruokaohjelmien tavoitteita luomu- ja lähiruuan lisäämiseksi julkisissa elintarvikehankinnoissa. Hankintalähettiläs muun muassa kiertää kunnissa edistäen vastuullisten elintarvikekriteerien käyttöä tarjouskilpailuissa ja neuvoo ja opastaa toimijoita. Vuonna 2020 on tarkoitus uusia ja päivittää Valtioneuvoston periaatepäätös julkisten elintarvike- ja ruokapalveluhankintojen arviointiperusteista, sekä periaatepäätökseen liittyvät ohjeistukset.